

Brüssel, 12.9.2018
COM(2018) 637 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Vabade ja õiglaste Euroopa Parlamendi valimiste kindlustamine

*Euroopa Komisjoni panus 19.–20. septembril 2018
Salzburgis toimuvasse riigijuhtide kohtumisse*

Vabade ja õiglaste Euroopa Parlamendi valimiste kindlustamine

Kriitiline hetk Euroopa Liidu tuleviku seisukohast

Euroopa Liidu olemuslik osa on kaitsta demokraatiat ja demokraatlikke väärtusi. Need on hädavajalikud ühiskonna jaoks, kus valitsevad pluralism ja sallivus ning kus Euroopa kodanikud võivad oma hääle andmisel olla kindlad, et neid ei viida eksiteele. Demokraatia on koos õigusriigi põhimõtte ja põhiõigustega meile üdini iseloomulik, just need komponendid määratlevad Euroopa Liidu olemuse.

2019. aasta mais valitakse Euroopa Parlament hoopis teistsuguses õhustikus kui varasemate valimiste ajal. Liidul ja selle liikmesriikidel tuleb lahendada raskeid poliitilisi küsimusi. Ilmselt on vaja tugevamat liitu, kes suudaks tegutseda usaldusväärselt ja jõuliselt rahvusvahelisel areenil, kus suurriigid, kes ei jaga tingimata meie huve ja väärtusi, võitlevad võimu pärast. Tugev liit, mis rajaneb tulemuslikul õigusalasel koostööl, terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse ohjeldamiseks korraldataval teabevahetusel ning sujuvalt toimival siseturul eeldavad, et liikmesriikide vahel ja meie demokraatlikes süsteemides valitseb vastastikune usaldus. Selle ainulaadse koosluse taustal kujundavad Euroopa Parlamendi valimised 2019. aasta mais Euroopa Liidu tulevikku eelolevateks aastateks.

Euroopa Liidu demokraatlike süsteemide vastupidavuse tagamine on julgeolekuliidu üks olulisi tahke. Valimistaristu ja valimiskampaania tegemiseks kasutatavate infosüsteemide vastu suunatud rünnakute puhul on tegu hübriidrünnakutega, millega liit peab tegelema. Muu hulgas kolmandate riikide korraldatud poliitiliselt motiveeritud mastaapsed internetipõhised väärinfo levitamise kampaaniad, mille selge eesmärk on vähendada valimiste usaldusväärsust ja legitiimsust, on tunnistatud kasvavaks ohuks meie demokraatiale¹. Euroopa Liit peaks võtma kõik enda võimuses olevad meetmed, et kaitsta oma demokraatlikke protsesse mõjutamise eest kolmandate riikide või erahuvide poolt. Valimiste aeg kipub olema eriti aldis väärinfo sihipärasele levitamisele. Sellised rünnakud kahjustavad valimisprotsessi usaldusväärsust ja õiglust ning kodanike usaldust valitud rahvaesindajate vastu ja seeläbi demokraatiat ennast.

Euroopa kodanikud peaksid saama hääletada täie teadlikkusega enda ees olevatest poliitilistest valikutest. See suurendab teadlikkust ohtudest ja muudab poliitilise protsessi läbipaistvamaks. Avaliku ruumi avatus ja selle kindel kaitse lubamatu mõjutamise eest tagab võrdsed võimalused poliitilistes kampaaniates ning valimisprotsessi, mida üldsus võib usaldada². Meie demokraatia seisukohast on esmatähtis teha ruumi elavale poliitilisele kampaaniale, mis annab valijatele selge ja moonutusteta pildi nende hääle nimel võistlevate

¹ Vt ühisteatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule ja nõukogule: Vastupanuvõime tugevdamine ja suutlikkuse suurendamine võitluseks hübriidohtudega (JOIN(2018) 16 final) ning Euroopa Ülemkogu 28. juuni 2018. aasta järeldused (<http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/pdf>).

² Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjon annab valimiste kohta suuniseid ([http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev-e)), muu hulgas seoses meediakeskkonnaga ([http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2016\)006-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2016)006-e)).

parteide ideedest ja programmidest. Seega tuleks aktiivselt võidelda pettuste ja muude tahtlike katsete vastu valimisi mõjutada, sealhulgas karistustega.

Veebitegevus on nii valimisprotsessides kui ka mujal üha hoogsam ning see nõuab paremat turvalisust ja võrdseid poliitilisi võimalusi. Traditsioonilisi (internetiväliseid) valimiste kaitsemeetmeid, nagu eeskirjad poliitiliste teadaannete kohta valimisperioodil, valimiskulude läbipaistvus ja piirangud, valimisagitatsiooni keelud ja kandidaatide võrdne kohtlemine, tuleks rakendada ka internetis³. Televisioonis ja reklaamtahvritel näidatava poliitreklaami läbipaistvus ja piirangud peaksid kehtima sarnaselt ka veebikeskkonnas. Praegu see nii ei ole ja olukord vajab muutmist enne järgmisi Euroopa valimisi.

Uued väljakutsed ja hiljutised sündmused

Ehkki internetipõhine suhtlus on poliitikuid ja kodanikke lähendanud ning vähendanud nende suhtlemisega kaasnevaid kulusi, pakkudes suurepäraseid võimalusi, on see samavõrra suurendanud kurjategijate võimalusi sekkuda demokraatlikku arutellu ja valimisprotsessi. Veebikeskkond võib lihtsustada asjaosalistel teabe esitamist nii, et selle algupära ja otstarve jääksid saladusse, sealhulgas varjata, et teadaanne (näiteks sotsiaalmeedia postitus) on kinnimakstud reklaam, mitte faktipõhine ajakirjandus, esitada seisukohti ajakirjanduse sildi all ning edastada uudiseid valikuliselt, et tekitada pingeid või polariseerida debatti. Need on ohud, millesse keegi ei tohiks kergemeelselt suhtuda ning mille vastu Euroopa Liit ja tema poliitilised süsteemid ei ole immuunsed.

Peale selle võivad valimiste usaldusväärsust tugevalt mõjutada nn tavapäraseid küberintsidendid, sealhulgas küberrünnakud, mille objektiks on valimisprotsessid või -kampaaniad, erakonnad, kandidaadid või riiklike ametiasutuste süsteemid, ning isikuandmete väärkasutus. Seda ohtu illustreerivad viimasel ajal näiteks Facebooki ja Cambridge Analytica juhtumiga seotud paljastused. Arvatakse, et isikuandmeid on väärkasutatud ja edastatud ebaseaduslikult kolmandatele isikutele esialgselt kavandatud väga erinevatel otstarvetel. See on toonud esile riskid, mis kaasnevad teatavat liiki veebitegevustega, millega viiakse salaja kodanikeni poliitiline reklaam ja teadaanded, töödeldes ja kasutades ebaseaduslikult ära nende isikuandmeid, et manipuleerida avaliku arvamusega, levitada väärinfot või lihtsalt väärata tõde poliitilistel eesmärkidel või lahkkelide suurendamiseks⁴.

³ Vt Euroopa Nõukogu hiljutist väljaannet „Internet ja valimiskampaaniad – uuring internetikasutuse kohta valimiskampaaniates“, mille koostas Euroopa Nõukogu meedia mitmekesisuse ja meediaomandi läbipaistvuse ekspertide komitee (MSI-MED) (<https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/-/internet-and-electoral-campaigns-a-new-study-has-been-published>). Uuringus analüüsitakse, milline mõju on valimisreklaami üleminekul interneti, eelkõige seoses valimiskuludega ja valijate ülipersonaalsel mõjutamisel põhinevate reklaamivõtetega. Vt ka Euroopa Nõukogu soovitus CM/Rec(2016)5 internetivabaduse kohta, milles osutatakse valitsuste, platvormide ja vahendajate vastutusele poliitilistes kampaaniates, mille on internetis algatanud erakonnad, kandidaadid ja muud isikud.

⁴ Vt vahearuanne, mille Ühendkuningriigi andmekaitseasutus (ICO) avaldas pärast seda, kui algatati andmeanalüüsi poliitilistel eesmärkidel kasutamise ametlik uurimine, mis oli tingitud väidetest ebaseadusliku andmetöötluse ja ülipersonaalse poliitilise reklaami kohta ELi referendumi (<https://ico.org.uk/media/action-weve-taken/2259371/investigation-into-data-analytics-for-political-purposes-update.pdf>). Aruandes rõhutatakse järgmist: „kiire sotsiaalne ja tehnoloogiline areng suurandmete kasutamises tähendab, et nn kulissidetagustest andmetööstustehnikatest (sealhulgas algoritmide, analüüsimine, andmete ühendamine ja profiilanalüüs), mida organisatsioonid ja ettevõtjad

Vabade ja õiglaste valimiste toetamine Euroopas

Euroopa institutsioonid ei korralda valimisi. Sellealane tegevus jääb peamiselt liikmesriikide vastutusalasse. Liikmesriigid vastutavad valimiste korraldamise ja valimisprotsessi läbiviimise järelevalve eest⁵. Siiski on valimistel ka selge liiduülene mõõde. Euroopa Parlamendi valimisteks kandidaate esitades on riikide ja piirkondade erakonnad Euroopa valmiskampaanias kesksel kohal. Euroopa tasandi erakondadel ja nendega seotud sihtasutustel on tähtis roll täiendavate Euroopa tasandi kampaaniate korraldamisel, kaasa arvatud Euroopa Komisjoni presidendi kohale konkureerivate esikandidaatide kampaaniad.

Pärast 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimisi andis komisjon 2015. aasta valimistejärgses aruandes⁶ lubaduse määrata kindlaks viisid, kuidas suurendada veelgi liidu otsustamisprotsessi Euroopa mõõdet ja demokraatlikku legitiimsust ning lisaks uurida ja püüda analüüsida põhjusi, miks on mõnes liikmesriigis valimisaktiivsus jätkuvalt väike. 2018. aasta veebruaris kutsus komisjon üles kaasama kodanikke aegsasti ja jätkuvalt Euroopa küsimustesse, alustama varem erakondade kampaaniaid Euroopa Parlamendi valimisteks, sealhulgas Euroopa Komisjoni presidendikandidaatide kampaaniaid, muutma läbipaistvamaks seosed liikmesriikide erakondade ja Euroopa tasandi erakondade vahel ning suurendama liikmesriikides hääleõigust, eriti alaesindatud rühmade seas.

Euroopa Liit on juba teinud suuri samme Euroopa demokraatliku vastupanuvõime tugevdamiseks, sealhulgas käesoleva aasta mais kasutusele võetud uue Euroopa andmekaitseraamistikuga. Isikuandmete kaitse üldmäärus, mida hakati Euroopa Liidus vahetult kohaldama, annab vajalikud vahendid, millega astuda vastu isikuandmete ebaseaduslikule kasutamisele valimiste kontekstis. Ühtlasi on käimas töö turvalisema veebikeskkonna väljaarendamiseks, parandades üldist võimet panna vastu küberohtudele, kaasa arvatud internetis levivale väärinfole ja käitumise mõjustamisele.

Tähtis on saada võimalikult palju selgust küsimuses, kuidas Euroopa andmekaitse-eeskirju selles uues kontekstis rakendada, ning samal ajal tuleb meil suurendada jõupingutusi teadlikkuse, läbipaistvuse ja julgeoleku suurendamiseks. Kodanikud peaksid suutma eristada, kes nendega veebis leviva reklaami ja poliitiliste sõnumite kaudu kõneleb ning kes poliitilise reklaami või sõnumite eest maksab. Suunised uute andmekaitse-eeskirjade rakendamise kohta peaksid suurendama selgust ja parandama arusaamist, nii nagu pädevate asutuste ja muude asjaosaliste vahelise koostöö tihendamine ja teabevahetus aitavad kaasa julgeoleku parandamisele.

kasutavad eraisikute ülipersonaalseks mõjutamiseks, teatakse vähe ja need ei ole läbipaistvad. On selge, et sellistel vahenditel võib olla suur mõju inimeste eraelule. Tähtis on muuta selliste tehnikate kasutamine tõeliselt läbipaistvaks, mis annaks inimestele kontrolli oma isikuandmete üle ja tagaks seadusekuulekuse. Kui neid meetodeid kasutatakse seoses demokraatliku protsessiga, siis on vajadus rangete läbipaistvusstandardite järele väga suur.“ Ühtlasi rõhutatakse, et tähtis on integreerida andmekaitsestandardid paremini valimiste laiemasse õigusraamistikku.

⁵ ELi õiguse ja liikmesriikide rahvusvaheliste kohustuste raames.

⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele, Aruanne Euroopa Parlamendi 2014. aasta valimiste kohta (COM(2015) 206 final).

Käesoleva teatisega kaasnev pakett demokraatliku vastupanuvõime kindlustamiseks hõlmab tasakaalustatud, ulatuslikke ja sihipäraseid meetmeid 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimiste usaldusväarsuse ja eduka läbiviimise toetuseks. Selle eest vastutavad ühiselt kõik valimisprotsessis osalejad. See nõuab pidevat valvsust ja paindlikku kohanemist dünaamilise keskkonna ja tehnoloogiliste uuendustega. Suuniseid, soovitusi ja vajalikke vahendeid pakkudes saavad Euroopa tasandi ja riikide erakonnad, liikmesriikide valitsused, ametiasutused, eraõiguslikud üksused ja sidusrühmad teha selgematel tingimustel koostööd, et luua turvalisem demokraatlik keskkond, kus kõigil on võrdsed võimalused.

Samuti kutsutakse liikmesriike üles rakendama neid põhimõtteid riiklikul tasandil korraldatavatel valimistel ja referendumitel.

Käesolevas pakettis sisalduvate meetmete eesmärgid on järgmised:

1. konkreetsete suuniste andmine isikuandmete töötlemise kohta valimistel;
2. parimate tavade soovitamine väärinfo ja küberrünnakutega seotud riskide maandamiseks ning veebisisu läbipaistvuse ja vastutuse suurendamine ELi valimisprotsessis; pädevate asutuste vahelise koostöö parandamine ning nende varustamine vahenditega, mis võimaldavad sekkuda ja kehtestada vajaduse korral karistusi valimisprotsessi usaldusväarsuse kaitsmiseks;
3. tegelemine olukordadega, kus erakonnad või asjaomased sihtasutused rikuvad andmekaitse-eeskirju eesmärgiga tahtlikult mõjutada või püüda mõjutada Euroopa valimiste tulemusi.

Käesoleva paketi puhul on komisjon püüdnud vältida tarbetut halduskoormust ning Euroopa, piirkondliku ja riikliku tasandi erakondade ja sihtasutuste manööverdamisruumi kohatut piiramist.

1. ELi praegused meetmed vabade ja õiglase valimiste kaitseks

Liit on võtnud tarvilikke meetmeid valimiste usaldusväarsuse kaitsmiseks ja demokraatliku protsessi tugevdamiseks.

Isikuandmete kaitse üldmäärusega,⁷ mis on alates 25. maist 2018 kõikjal liidus vahetult kohaldatav, on Euroopa Liidu käsutuses vahendid, millega ennetada ja käsitleda isikuandmete ebaseadusliku kasutamise juhtumeid. Selles valdkonnas on Euroopa Liit standardite kehtestaja.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

Lisaks on hiljuti muudetud Euroopa Parlamendi liikmete valimist käsitlevat õigusakti,⁸ et suurendada muu hulgas Euroopa valimisprotsessi läbipaistvust. Euroopa tasandi erakondade põhikirja ja rahastamist käsitleva muudetud määrusega,⁹ mis võeti vastu 3. mail 2018, suurendatakse Euroopa tasandi erakondade ja poliitiliste sihtasutuste tunnustatust, tulemuslikkust, läbipaistvust ja vastutust. Komisjoni soovitus (EL) 2018/234¹⁰ on välja toodud peamised meetmed 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimiste veelgi tõhusama läbiviimise kohta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2002/58/EÜ (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv¹¹) kohaldatakse otseturustusotstarbelise pealesunnitud teabe, sealhulgas erakondade ja teiste poliitilises protsessis osalejate edastatud poliitiliste sõnumite suhtes. Samal ajal tagatakse direktiiviga kasutaja lõppseadmesse, näiteks nutitelefoniga või arvutisse salvestatud andmete konfidentsiaalsus ja kaitse¹². Kavandatud privaatsust ja elektroonilist sidet käsitlev määrus,¹³ mis on praegu arutamisel, annab kodanikele veelgi parema kontrolli, suurendades läbipaistvust ja laiendades kaitset nii, et see hõlmab peale traditsiooniliste telekommunikatsioonivõrgu operaatorite internetipõhiseid elektroonilise side teenuseid.

Hiljuti tutvustas komisjon 26. aprilli 2018. aasta teatise¹⁴ Euroopa lähenemisviisi veebis leviva väärinfoga võitlemiseks. Käesoleva teatisega püüab komisjon arendada läbipaistvamat, usaldusväärsemat ja vastutustundlikumat veebikeskkonda. Üks peamistest tulemustest on ulatusliku **väärinfo tegevusjuhendi** väljatöötamine, millega muu hulgas kohustatakse digiplatvorme ja reklaamitööstust tagama läbipaistvuse ja piirama poliitilise reklaami suunatust¹⁵. Juhend avaldatakse kavakohaselt 2018. aasta septembris¹⁶ ja selle mõõdetavad tulemused peaksid ilmnenema oktoobriks.

Täpsemalt öeldes nõustuvad tegevusjuhendile allakirjutajad jätma reklaamituludest ilma pettusega tegelevad ja väärinfot majutavad veebisaidid, tagama sponsoreeritud infosisu ja eelkõige poliitilise ja temaatilise reklaami läbipaistvuse, looma selge märgistussüsteemi ja

⁸ Nõukogu 13. juuli 2018. aasta otsus (EL, Euratom) 2018/994, millega muudetakse otsesel ja üldistel valimistel esindajate Euroopa Parlamenti valimist käsitlevat akti, mis on lisatud nõukogu 20. septembri 1976. aasta otsusele 76/787/ESTÜ, EMÜ, Euratom (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/et/TXT/?uri=CELEX:32018D0994&qid=1531826494620>).

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2014. aasta määrus (EL, Euratom) nr 1141/2014, mis käsitleb Euroopa tasandi erakondade ja Euroopa tasandi poliitiliste sihtasutuste põhikirja ning rahastamist (ELT L 317, 4.11.2014, lk 1).

¹⁰ Komisjoni 14. veebruari 2018. aasta soovitus (EL) 2018/234 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimiste euroopalikumaks muutmise ja tõhusama läbiviimise kohta (ELT L 45, 17.2.2018, lk 40).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37).

¹² Enne kui veebisait saab sellistele andmetele juurdepääsu või loa jälgida kasutaja veebikäitumist, näiteks salvestades kasutaja seadmesse küpsiseid, peab kasutaja selleks oma nõusoleku andma.

¹³ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse eraelu austamist ja isikuandmete kaitset elektroonilise side puhul ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2002/58/EÜ (privaatsust ja elektroonilist sidet käsitlev määrus), COM(2017) 10 final.

¹⁴ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Võitlus internetis leviva väärinfo vastu: Euroopa lähenemisviis (COM(2018) 236 final).

¹⁵ Tegevusjuhendi koostamiseks kutsus komisjon 2018. aasta mais kokku foorumi, mis koosnes töörühmast (kuhu kuulusid peamised veebiplatvormid, reklaamitööstuse esindajad ja suured reklaamiettevõtjad) ning sidusrühmast (kuhu kuulusid meedia ja kodanikuühiskonna esindajad).

¹⁶ Pärast seda, kui sidusrühm on esitanud oma arvamuse.

selged eeskirjad robotprogrammide¹⁷ jaoks, et nende tegevust ei saaks segi ajada inimestevahelise suhtlusega, ning tõhustama jõupingutusi võltskontode sulgemiseks. Ühtlasi peaksid allakirjutajad hõlbustama kasutajate võimalusi hinnata sisu ja aitama selleks välja töötada sisuallikate usaldusväärsuse näitajaid, vähendama väärinfo nähtavust, parandades usaldusväärse infosisu leitavust, ning andma kasutajatele teavet selle kohta, kuidas toimivad algoritmid, mis prioriseerivad infosisu kuvamist. Peale selle peaksid allakirjutajad andma usaldusväärsetele faktide kontrollimisega tegelevatele organisatsioonidele ja teadusringkondadele juurdepääsu platvormi andmetele. Tegevusjuhendi hindamine on osa tööst tegevuskavaga, mis sisaldab konkreetseid ettepanekuid ELi koordineeritud reageerimiseks desinformatsiooni probleemile ning mille komisjon ja kõrge esindaja esitavad enne käesoleva aasta lõppu.

Mis puutub nn traditsioonilisematesse küberintsidentidesse, nagu IT-süsteemidesse häkkimine või veebisaitide rikkumine, siis direktiiviga 2013/40/EL, milles käsitletakse infosüsteemide vastu suunatud ründeid, on Euroopa tasandil ühtlustatud süütegude määratlused ning miinimum- ja maksimumkaristused infosüsteemide vastu suunatud rünnete eest.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/1148¹⁸ alusel loodud koostöörühm on avastanud, et valimiste küberturvalisusega esineb sageli probleeme. Küberturvalisuse eest vastutavatest liikmesriikide pädevatest asutustest koosnev koostöörühm, komisjon ning Euroopa Liidu Võrgu- ja Infoturbeamet (ENISA) on kaardistanud liikmesriikide senised algatused valimisteks kasutatavate võrkude ja infosüsteemide küberturvalisuse valdkonnas. Koostöörühm on teinud kindlaks küberturvalisuse ebapiisava tasemega seotud riskid, mis võivad mõjutada Euroopa Parlamendi valimisi, ning koostanud valimistehnoloogia küberturvalisuse kogumiku koos kogemustel ja parimatel tavadel põhinevate tehniliste ja korralduslike meetmetega. Kogumik annab praktilisi suuniseid küberturvalisusega tegelevatele asutustele ja valimiskomisjonidele.

2. Demokraatliku vastupanuvõime edasine kindlustamine — koostöövõrgustike tugevdamine, veebisisu läbipaistvus, küberintsidentide eest kaitsmine ning väärinfo levitamise kampaaniate vastu võitlemine Euroopa Parlamendi valimiste raames

Võttes arvesse, et probleem on ulatuslik ja ametlikud kohustused selles valdkonnas jagunevad mitme asutuse vahel, on sisulisi tulemusi võimalik saavutada vaid kõigi asjaosaliste koostöös.

Käesoleva teatisega kaasneb soovitus valimiskoostöö võrgustike, veebisisu läbipaistvuse, küberintsidentide eest kaitsmise ning väärinfo levitamise kampaaniate vastu võitlemise kohta

¹⁷ Robotprogrammid hõlmavad automaatpostitusi sotsiaalmeediasse ja täiendavaid interaktiivseid rakendusi, nagu juturobotid, kes suhtlevad kasutajatega otse.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/1148 meetmete kohta, millega tagada võrgu- ja infosüsteemide turvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus (ELT L 194, 19.7.2016, lk 1).

Euroopa Parlamendi valimiste raames. Vabade ja õiglaste valimiste tagamiseks peaksid kõik asjaosalised rakendama käesoleva soovitusel aegsasti enne 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimisi.

Soovitusel kutsume kõiki liikmesriike üles looma ja toetama valimiskoostöö võrgustikku. Valimisküsimustes pädevad liikmesriikide ametiasutused peaksid tegema õigeaegset ja tihedat koostööd seotud valdkondade ametiasutustega (näiteks andmekaitseasutused, meediavaldkonda reguleerivad asutused, küberturvalisusega tegelevad ametiasutused jne). Vajaduse korral tuleks koostöösse kaasata ka õiguskaitseasutused. Nii on võimalik Euroopa Parlamendi valimisi ähvardavad ohud kiiresti avastada ning tagada kehtivate õigusnormide täitmise tagamine, näiteks rahaliste karistustega, nagu avaliku sektori toetuse tagasinõudmine. ELi ja liikmesriikide õigusakte tuleb järgida ja täita. Seoses sellega kutsus komisjon liikmesriike üles õhutama kooskõlas asjaomaste riiklike ja liidu õigusaktidega andmekaitseasutusi jagama teavet valimiste järelevalvega tegelevate asutustega ning edendama erakondade tegevuse ja rahastamise järelevalvet, kui nende otsustest järeldub või kui on muul viisil põhjendatult alust arvata, et rikkumine on seotud liikmesriikide erakondade või sihtasutuste poliitilise tegevusega Euroopa Parlamendi valimiste kontekstis.

Ühtlasi on soovitatav, et liikmesriigid määraksid kontaktpunktid, kes osalevad Euroopa Parlamendi valimiste Euroopa koostöövõrgustiku töös. Komisjon toetab liikmesriikide koostöövõrgustikke, kutsudes hiljemalt 2019. aasta jaanuaris kokku määratud kontaktpunktide esimese koosoleku. Arvestades liikmesriikide pädevusi ja asjaomaste ametiasutuste suhtes kehtivaid menetlusnõudeid, paneb kõnealune foorum aluse reaalses toimivale Euroopa hoiatusmehhanismile ning võimaldab ühtlasi teabe ja tavade vahetust liikmesriikide ametiasutuste vahel.

Erakonnad, sihtasutused ja kampaaniaorganisatsioonid peavad tagama läbipaistvuse oma poliitilistes teatistes kodanikele ning selle, et Euroopa valimisprotsessi ei moonutataks ebaausate meetoditega. Komisjon tutvustab konkreetseid meetmeid läbipaistvuse suurendamiseks, nii et kodanikud näevad, kes on neile saadetud poliitilise teatise taga ja kes selle eest maksab¹⁹. Liikmesriigid peaksid toetama ja hõlbustama läbipaistvuse saavutamist ja pädevate asutuste jõupingutusi rikkumiste järelevalve ja eeskirjade täitmise tagamise kaudu, sealhulgas vajaduse korral karistusi kohaldades. Ka õiguskaitseasutused peaksid vajaduse korral sekkuma, et tagada nõuetekohane reageerimine intsidentidele ja sobivate karistuste kohaldamine²⁰.

¹⁹ Nende ettepanekutega täiendatakse tegevusjuhendit, mille koostab mitmest sidusrühmast koosnev foorum, kelle komisjon kutsus kokku pärast 26. aprilli 2018. aasta teatist internetis leviva väärinfo kohta.

²⁰ See puudutab eriti juhtumeid, kus valimisprotsessi häiritakse kuritahtlikult, kaasa arvatud infosüsteemide vastu suunatud rünnakutel põhinevad intsidendid. Olenevalt asjaoludest võib olla asjakohane alata kriminaaluurimine, mis võib kaasa tuua kriminaalkaristused. Nagu eespool märgitud, on süütegude määratlused ning miinimum- ja maksimumkaristused infosüsteemide vastu suunatud rünnete eest ühtlustatud direktiiviga 2013/40/EL.

Vastupanuvõime, heidutus ja kaitse on esmatähtsad tugeva küberturvalisuse tagamisel Euroopa Liidus²¹. Euroopa ja liikmesriikide pädevad asutused, erakonnad, sihtasutused ja kampaaniaorganisatsioonid peaksid olema täiesti teadlikud järgmise aasta valimistega kaasnevatest riskidest ning tegema asjakohaseid jõupingutusi oma võrkude ja infosüsteemide kaitsmiseks²².

3. Andmekaitseenormide kohaldamine valimisprotsessis

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmäärus),²³ mida hakati liidus vahetult kohaldama 25. mail 2018, annab liidule vajalikud vahendid, millega astuda vastu isikuandmete ebaseaduslikule kasutamisele valimiste kontekstis.

Kuna tegemist on esimese korraga, mil neid vahendeid Euroopa valimiste kontekstis eelseisvate Euroopa Parlamendi valimiste puhul rakendatakse, peavad kõik valimisprotsessis osalejad — liikmesriikide valimisasutused, erakonnad, andmemaaklerid ja analüütikud, sotsiaalmeediaplatvormid ja internetireklaami võrgustikud — selgesti mõistma, kuidas kõnealuseid eeskirju kõige paremini rakendada ning mis on nendega lubatud ja mis keelatud.

Seega on komisjon koostanud konkreetsete suunised, et rõhutada valimiste kontekstis asjakohaseid andmekaitsekohustusi. Selleks, et nurjata pahatahtlikke katseid inimeste isikuandmeid kuritarvitada, eriti ülipersonaalse mõjutamise eesmärgil, peavad liikmesriikide andmekaitseasutused kui isikuandmete kaitse üldmääruse täitmise tagajad kasutama igakülgset ära oma suuremaid volitusi, et hoida ära võimalikke rikkumisi.

4. Euroopa tasandi erakondade rahastamist käsitlevate normide tugevdamine

Erakondadel ja sihtasutustel on valimistel loomulikult võtmeroll. Nad võistlevad oma kampaaniate kestel valijaskonna häälte eest. Võrdsete poliitiliste võimaluste tagamiseks ning kõigi erakondade ja sihtasutuste kaitsmiseks kuritarvituste eest on väga tähtis ennetada olukordi, kus üks asjaosaline saab kasu ebaseaduslikust tegevusest, millega rikutakse

²¹ Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning Euroopa Komisjoni 2017. aasta septembris avaldatud ühisteatistes nenditakse, et liidus on vaja tugeva küberturvalisuse tagamiseks terviklikku lahendust, mis peab põhinema vastupanuvõimel, heidutusel ja kaitsel (JOIN(2017) 450 final).

²² Direktiivi (EL) 2016/1148 alusel loodud koostöörühma koostatud kogumikus antakse sellekohaseid kasulikke suuniseid. Direktiivi (EL) 2016/1148 eesmärk on saavutada kübervastupidavuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus. Selle eesmärgini jõudmiseks toetatakse direktiivis riikliku küberturvalisuse suutlikkuse arendamist ja kaitstakse esmatähtsate teenuste osutamist peamistes valdkondades. Direktiivi nõuetekohase rakendamise toetamiseks eraldab komisjon kuni 2020. aastani Euroopa ühendamise rahastu programmi kaudu üle 50 miljoni euro. Direktiivi (EL) 2016/1148 riskijuhtimismeetmed on valimisprotsessis asjakohaseks võrdlusaluseks. Isikuandmete kaitse üldmääruses on sätestatud ka kohustused rakendada asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid, et tagada töödeldavate isikuandmete turvalisus. See on kohaldatav kõigi valimisprotsessis osalejate suhtes ning sisaldab ühtlasi kohustust teatada isikuandmetega seotud rikkumistest pädevatele andmekaitseasutustele ja asjaomastele isikutele (vt komisjoni avaldatud suuniseid).

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

andmekaitseenorme. Tegevused, millega ei rikuta üksnes eraelu puutumatust, vaid millega võidakse mõjutada ka Euroopa Parlamendi valimiste tulemusi, peaksid olema karistatavad. Lisaks liikmesriikidele suunatud üleskutsele kohaldada vajaduse korral nimetatud karistusi erakondade ja sihtasutuste suhtes riiklikul tasandil, teeb komisjon ettepaneku muuta sihipäraselt määrust (EL, Euratom) nr 1141/2014, et kehtestada proportsionaalsed karistused juhtumites, millesse on kaasatud Euroopa tasandi erakonnad ja sihtasutused. Selle kehtivaid norme tugevdava muudatuse eesmärk on tagada, et Euroopa Parlamendi valimised võiksid toimuda kindlate demokraatlikke normide kohaselt ja järgiksid täiel määral liidu põhiväärtusi, eelkõige seoses demokraatia, põhiõiguste austamise ja õigusriigi põhimõttega.

Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles tagama, et kõnealused sihipärased muudatused oleksid tehtud enne 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimisi.

5. Järeldused

Hiljutised sündmused on näidanud, et valimisprotsessi mõjutamise oht infosüsteemide ründamise, isikuandmete kuritarvitamise või läbipaistmatute tavade abil on reaalne ja suur. EL ei ole nende ohtude vastu immuunne. Veebitegevus valimiste kontekstis kujutab endast uutset ohtu ja nõuab vastavat kaitset. Me teenime kodanikke ja demokraatiat kõige paremini, kui valmistume otsekohe. Me ei saa oodata, kuni valimised on toimunud, et alles siis sellised tegevused avastada ja neile reageerida.

Liidu demokraatia kaitsmine on Euroopa Liidu ja liikmesriikide ühine ja ülev kohustus. Samal ajal on tegemist kiireloomulise küsimusega. Kõik asjaosalised peavad suurendama jõupingutusi ja tegema koostööd, et hoida ära, ennetada ja karistada kuritahtlikke sekkumisi valimissüsteemi. Meetmed, mida komisjon käesoleva paketiga kavandab, toetavad nimetatud jõupingutusi.

Komisjon esitab pärast 2019. aasta valimisi Euroopa Parlamendile aruande käesoleva meetmete paketi rakendamise kohta.

Edasised sammud enne 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimisi

- *Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles tagama, et kavandatud sihipärased muudatused määruses (EL, Euratom) nr 1141/2014 oleksid tehtud enne 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimisi.*

- *Koos kõrge esindajaga toetab komisjon Euroopa ühist reageerimist mis tahes välisele sekkumisele Euroopa Liidu valimistesse²⁴. 2018. aasta juuni Euroopa Ülemkogu järelduste järelmeetmena esitavad nad koostöös liikmesriikidega hiljemalt 2018. aasta detsembriks tegevuskava koos konkreetsete ettepanekutega ELi kooskõlastatud reageerimise kohta desinformatsioonile.*
- *Komisjon suurendab teadlikkust ja on dialoogis liikmesriikide ametiasutustega 15. ja 16. oktoobril 2018 peetaval kõrgetasemelisel konverentsil, mis käsitleb küberohtusid valimisprotsessis ja mille tulemusi võetakse arvesse järgmisel põhiõiguste kollokviumil (26. ja 27. novembril 2018), mille teemaks on „Demokraatia Euroopa Liidus“.*

²⁴ See võib hõlmata ka selliste meetmete kasutamist, mis on välja töötatud pahatahtlikule kübertegevusele ELi ühise diplomaatilise reageerimise raamistiku piires..